

Хороші виробничі показники на базі використання поливних земель забезпечили значний прибуток як по рослинництву, так і по тваринництву.

Оптимальне співвідношення зрошуваних і богарних земель, їх ефективне використання в агрофірмі "Дружба народів" навіть в цих кризових умовах економіки країни дозволяє мати високі виробничі показники, що сприяє рішенню найважливіших соціально-економічних проблем.

УДК: 631.115.7

МУНІЦИПАЛЬНА РЕФОРМА НА СЕЛІ – ШЛЯХ ДО РЕСУРСОЗБЕ- РЕЖЕННЯ І СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

В.І.БЛАГОДАТНИЙ – д.е.н., професор;
В.С.КОВАЛЬЧУК – пошукач;
І.А.МУХІНА – аспірант

Концепція і Програма переходу України до ринкової економіки базується на положеннях Декларації про державний суверенітет України та Закону України "Про економічну самостійність Української РСР", які створили необхідні передумови для забезпечення української політики з питань розвитку форм господарювання в агропромисловому комплексі. Будь-яка форма господарювання має свої складові частини – нові організаційні господарські формування, які різняться формами власності на засоби виробництва, організацією виробництва і праці, та виробленою продукцією.

Демократизація економічних відносин і децентралізація економічної влади можуть принести сільськогосподарським товаровиробникам не тільки нові стимули до праці, але й ще не відомі проблеми. Вони вимагають реформи як виробничих відносин, так і ринкової діяльності підприємств. Держава поступово залишає виконання цих функцій у сільському господарстві, таких, наприклад, як заготівля, збут і переробка сільськогосподарської продукції, забезпечення виробників матеріально-технічними засобами, надання технічних і технологічних послуг, створення і підтримка виробничої інфраструктури, тощо.

Що ж реально може компенсувати відхід держави від згаданих функцій? Найбільш ймовірно, що процес може розвиватися у двох напрямках – або нові, так звані, комерційні структури запропонують свої кабальні послуги, як це сталося в Голопристанському районі, або сільськогосподарські товаровиробники, незалежно від їхнього

організаційного статусу: колективні господарства (КСП), фермери, власники особистих підсобних господарств почнуть об'єднувати свої зусилля з метою створення власних, повністю ними контролюємих об'єднань, як зовсім нових господарських формувань, створених муніципальною реформою, яка потребує негайного і рішучого розвитку сільськогосподарської кооперації усіх форм власності і господарювання.

Діючи як відокремлені ринкові суб'єкти, сільськогосподарські товаровиробники можуть витримати певний час за рахунок недосконалості ринку, але цей цілях не має реальної перспективи. Коли ринок стає насиченим і зростає конкуренція, товаровиробники стають нездатними одночасно приділяти увагу до ведення ефективного виробництва і здійснення вигідних комерційних операцій. У цьому випадку економічна стабільність найскоріше може досягатися спільними діями товаровиробників за допомогою створення власних комерційних організацій на кооперативній основі, які будуть самостійно регулювати рух сільськогосподарської продукції від товаровиробника до споживача, підтримуючи певною мірою баланс інтересів виробників, переробників, працівників транспорту, торгівлі і споживачів.

Таке кооперативне об'єднання колективного господарювання – це ціла соціальна система, яка поставлена в залежність від дій усіх мешканців села. Підтримка великомасштабного колективного господарювання – це скоріше підтримка соціальної системи та соціальної сфери. Без колективного господарювання життя на селі, особливо в сучасних умовах, може стати набагато складнішим, а для деяких людей: пенсіонерів, інвалідів та малозабезпечених - взагалі неможливим. Саме тому формування нової, багатогалузевої, альтернативної організаційної структури сільського господарства неможливе без надійної гарантії людям села, захисту їхніх соціальних інтересів. І шлях до цього полягає через передачу соціальних функцій колективних сільськогосподарських підприємств тим, хто повинен цим займатися – місцевим органам влади. Цей процес називається муніципальною реформою, яка стане стимулом до праці цілісного майнового комплексу агропромислового виробництва. Розвиток соціальних функцій сільського господарства був зумовлений неспроможністю держави забезпечити соціальний розвиток села. Колективні господарства повинні були планувати роботу по соціальному розвитку села і звітувати про неї. Голови колективних господарств були змушені вирішувати соціальні проблеми за рахунок коштів, які могли б бути використані на розвиток виробництва.

Побудувати нову школу, магазин, лікарню або фельдшерський пункт, дитячий садок, клуб, житлові будинки, газопровід, дороги, а

останнім часом і церкву, було і є справою честі для кожного керівника господарства. Саме така діяльність найвище цінувалася рядовими членами колективних господарств. За таких обставин, найскладнішим завданням, яке доводилося вирішувати керівникам, було балансування між необхідністю розвивати виробництво (на чому наполягала вища інстанція), і зобов'язанням підвищити добробут людей, які їх обрали. З розвитком кризових явищ в економіці, виділення асигнувань на соціальний розвиток села стало ще більш проблематичним.

З реструктуризацією КСП, соціальні функції, які нині виконуються колективним господарством, слід передати органам місцевого самоврядування, які за чинним законодавством повинні нести повну відповідальність за функціонування всієї сільської інфраструктури і вирішення соціальних проблем на міському рівні. Але в зв'язку з тим, що місцеві органи влади не мають поки що достатніх можливостей для підтримки на належному рівні соціальної сфери, то колективні сільськогосподарські підприємства і після реорганізації продовжують матеріально підтримувати, в доступних для них обсягах, школи, дитячі заклади, клуби, бібліотеки, об'єкти комунального призначення. Визначальним тут має стати пошук загального порозуміння з питань фінансування сільської інфраструктури між органами місцевої влади і керівниками підприємств різних форм власності і господарювання, які функціонують на території сільської ради. Обов'язковою вимогою цих сільськогосподарських підприємств є недопущення зниження соціальної захищеності членів цих виробничо-господарських структур. Важливою, хоча й неформальною, залишається соціальна функція усіх підприємств дбати про пенсіонерів та непрацездатних членів господарства, керівники яких не завжди сумлінно ставляться до них, скоріше за окремим винятком, ніж за загальним правилом. У всякому випадку існує потреба в такій соціальній функції, і хтось повинен нести регулярну відповідальність за її виконання. З цим можуть успішно справитись тільки місцеві органи державної влади, тому муніципальна реформа має стати важливою необхідністю на селі.

У минулому існувала тенденція укрупнення колективних господарств, тоді не виникало питання, хто буде відповідати за соціальний розвиток сіл, які входили до складу укрупненого господарства. Зараз ситуація змінилася. З реструктуризацією КСП намітилася чітка тенденція до появи на території села декількох підприємств: колективних господарств, акціонерних компаній, фермерських господарств та кооперативів. Хто з них буде відповідати за будівництво школи, дороги, магазину? Хто захоче добровільно відшкоду-

вати частину витрат, пов'язаних з використанням цих об'єктів соціальною інфраструктурою, чи вкладати кошти в будівництво і бути його співвласником? Усі ці варіанти навряд чи будуть самостійно прийняті.

Стає логічним сконцентрувати функції соціального розвитку села і продати їх органам місцевого самоврядування – сільським і селищним Радам народних депутатів, які є представниками державної влади на селі і таким чином буде частково повернута увага держави селу.

З недавнього часу соціальна значимість сільських Рад почала відроджуватися. Особливо цей процес активізувався, коли сільські Ради почали відігравати ключову роль у вирішенні земельних питань. Відміна керівної і спрямовуючої ролі партійних організацій, демократизація суспільства і соціальних відносин на селі, сприяє підвищенню авторитету сільських Рад. Але економічне становище місцевих органів державної влади не знає змін на краще. Бюджетні кошти вкрай обмежені, їх не вистачає на ті зростаючі проблеми, з якими стикається сучасне село. Саме тому сільські Ради, як і раніше потребують реальної економічної допомоги від підприємств усіх форм власності та господарювання.

Ситуація може змінитися на краще лише тоді, коли докорінно зміниться процес фінансування сільських Рад, коли вони будуть мати відповідні фонди, матеріальні та трудові ресурси для виконання своїх соціальних функцій. Щоб чітко зрозуміти майбуття економічного взаємозв'язку господарської діяльності підприємств та сільських Рад розроблено зовсім нову схему економічної гармонізації господарських і соціальних інтересів (Рисунок 1), що допоможе ефективно використовувати матеріальні і трудові ресурси та успішно виконати соціальні функції села. Нові функції місцевих органів влади можливо було б організувати шляхом створення нових служб виконавчих комітетів.

Впровадження нової муніципальної реформи села вимагає реформування податкової системи для підприємств, розташованих у сільській місцевості. У цьому відношенні слід виділити три важливі аспекти:

- враховуючи особливо низький життєвий рівень сільського населення, доцільно було б переглянути пропорції розподілу податку між державним, регіональним і місцевим рівнем на користь села;
- концепція оподаткування колективних господарств повинна враховувати пряму їх передачу органам місцевої влади;
- з метою соціального захисту села, для його підприємств усіх форм власності і господарювання, за групами ґрунтів встановити єдиний податок на землю, визначений Законом України "Про плату

за землею", прийнятого Верховною Радою України 3 липня 1992 року.

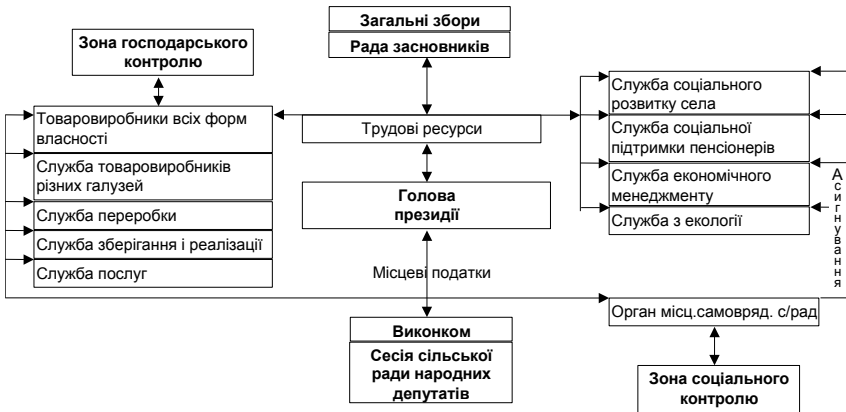


Рисунок – Модель муніципальної реформи місцевих органів державної влади та реструктуризації КСП Голопристанського району Херсонської області

З метою активізації соціальних функцій за новою моделлю муніципальної реформи місцевих органів державної влади та реструктуризації КСП, від усіх сільськогосподарських підприємств усіх форм власності, організується зона господарського контролю товаровиробників, а від органу місцевого самоврядування організується зона соціального контролю, які через децентралізацію влади створюють відповідні нові служби як від товаровиробників, так і від сільських Рад.

З числа висунутих фахівців новостворених зон утворюється новий орган – президія, як оперативний орган колективного управління товаровиробництва і ринкових взаємовідносин підприємств усіх форм власності і господарювання села. Склад фахівців, Положення та голова президії затверджуються сесією сільської Ради, яка згідно плану звітує перед народними депутатами села.

Нова модель муніципальної реформи місцевих органів державної влади дає можливість більш ефективно використовувати фахівців села, впровадити їх сумісництво, створювати нові робочі місця, відкривати цехи народних умільців, розширити підприємницьку діяльність мешканців села, що через президію буде об'єднане єдиною системою ринкових взаємовідносин, забезпечення сировиною та реалізації готової продукції. Нові функції виконавчих органів місце-

вої влади через муніципальну реформу вирішать проблему безробіття в сільській місцевості, створять нові служби виконавчих комітетів, за рахунок чого можна скоротити та сумістити фахівців штатного розкладу.

Така служба соціального розвитку села могла б відповідати за планування та реалізацію сільськогосподарської продукції на місцевому рівні, координувати роботу об'єктів соціальної інфраструктури, сприяти розвитку підприємства в сільській місцевості. Служба соціальної підтримки пенсіонерів та інвалідів могла б контролювати всю систему соціального захисту населення села, дбати про споживчий кошик кожної сім'ї. Служба екологічного менеджменту як найважливіша служба сьогодні зобов'язана захистити населення від екологічної небезпеки, адже майже всі підприємства уже перетворилися на суттєвих забруднювачів екологічного середовища і про це не заперечить не один керівник підприємства усіх форм власності. Під контролем цієї служби має бути виробництво екологічно безпечної продукції, якісного водопостачання, якісного харчування, захисту дендрофлори, дотримання чистоти населених пунктів та землевпорядкування.

Муніципальна реформа – це заключна ланка моделі альтернативної організаційної структури сільського господарства. Вона допоможе вирішити економічні і соціальні проблеми в єдиному контексті, зробить всі реформи народного господарства більш сприятливими для населення, об'єднає зусилля всіх товаровиробників, робітників переробної та підприємницької діяльності, допоможе ефективно використати необмежений потенціал природи та трудових ресурсів, проявити стимул до праці в усьому агропромисловому комплексі.

Муніципальна реформа при впровадженні її в діяльність досягне кінцевої мети щодо виконання Програми переходу України до ринкової економіки, створить необхідні передумови для забезпечення української політики з питань розвитку форм господарювання в агропромисловому комплексі, підвищить рівень життя, досягне соціальної справедливості, це буде найнадійніша форма організації праці та господарювання в одержанні максимального прибутку.